

LITTERATUR, LITTERATURFORMIDLING OG KUNSTOPPLEVELSE

Fra tekstidé til publikum via tekst- og formidlings-prosesser

Et forskningsprosjekt i regi av Norsk barnebokinstitutt
i samarbeid med Turnéorganisasjon for Hedmark, 2016 – 2018

Sammendrag av prosjektbeskrivelse

Forskningsprosjektet *Litteratur, litteraturformidling og kunstopplevelse* skal undersøke hva DKS-forestillingspraksisen kan bety for de skrivekunstneriske prosessene, for litteraturformidlerens arbeidsprosesser, og for hvordan barn og unge opplever barnelitteratur i dag.

Den kulturelle skolesekken (DKS) ble opprettet i 2001 og har utviklet seg til å bli et sentralt element i norsk kulturpolitikk, kunstnerpolitikk og utdanningspolitikk. "En av grunnideene i ordningen er å gi et tilpasset kulturtilbud til en spesiell gruppe av befolkningen der de til vanlig oppholder seg – skolen" (Breivik og Christophersen 2013: 12). Gjennom DKS skal alle elever i Norge i alderen 6 til 19 år hvert år møte profesjonell kunst og kultur, og tilbudet omfatter scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv, og er i seg selv blitt et forskningsobjekt.

Ordningsens forvaltning og forholdet mellom kultur- og utdanningssektor er blitt evaluert. Skoleelevers og kunstneres erfaringer med ordningen er blitt dokumentert. Noen av forskningsbidragene berører også spørsmål om kunstnerisk kvalitet (for en gjennomgang av forskningsbidragene, se Breivik og Christophersen 2013, kapittel 1).

Så vidt vites er det likevel ingen forskningsbidrag som berører hvordan ordningen påvirker forståelsen av hva kunst er. I disse dager er administrasjonen av DKS under omorganisering samtidig som finansieringen styrkes (se Kulturdepartementets pressemelding fra 18.8.2015). Det er derfor på sin plass å drøfte hvordan DKS påvirker kunstformidlingen.

Det dette nye forskningsprosjektet, *Litteratur, litteraturformidling og kunstopplevelse. Fra tekstidé til publikum via tekst- og formidlingsprosesser* skal undersøke, er altså hvilken betydning selve formidlingen og formidlingssituasjonen får for én av de kunstartene som er representert; litteraturen, og nærmere bestemt det som kalles moderne barnelitteratur.

Forskningsprosjektet skal undersøke forholdet mellom barnelitteratur og formidling i møte med barn og unge i skolen, herunder hvordan dette forholdet kan påvirke utformingen av nye barnelitterære verk, hvordan de verk som blir presentert gjennom DKS blir lest, opplevd og oppfattet, og på denne bakgrunn også forståelsen av hva barnelitteratur er og kan være.

Bakgrunn

30. november – 1. desember 2015 arrangerte de nasjonale DKS-aktørene en konferanse kalt *Kunsten å dele – 2015*, om forskning på kunstformidling til barn og unge. Et sentralt budskap fra konferansen er at det er behov for en ny definisjon av formidlingsrollen. Kunstformidling blir meningsfull når den legger til rette for barns opplevelse av kunst, hvilket forutsetter at formidleren har tilstrekkelig kunnskap om objektene og de kunstneriske prosessene (Bacci 2015, Ray 2015, Reason 2015, Tønnessen 2015, alle presentert i Ørjasæter 2015b).

Kunnskap om materiale og håndverk, begreper og strukturer kan læres. Men opplevelsen må komme først, slik at barn og unge får en drivkraft til å interessere seg for hvordan kunsten er konstruert – som et objekt som skaper magi, eller 'flow', eller altoppslukende fantasi og lek og bevegelse. Barn og unge må få anledning til å bygge opp sitt eget lager av kunstopplevelser og -erfaringer.

Formidling bør være å legge til rette for henholdsvis opplevelse av kunst og medvirkning i kunstneriske prosesser, men det forutsetter tilstrekkelig innsikt i hvordan de aktuelle kunstformene kommuniserer. Forskningsprosjektet *Litteratur, litteraturformidling og kunstopplevelse* tar mål av seg til å kunne bidra med innspill til hvordan litteraturformidling kan videreutvikles i pakt med denne innsikten.

Problemstillinger

Forskningsprosjektet *Litteratur, litteraturformidling og kunstopplevelse* skal altså undersøke hva DKS-forestillingspraksisen kan bety for de skrivekunstneriske prosessene, for litteraturformidlerens arbeidsprosesser, og for hvordan barn og unge opplever barnelitteratur i dag.

Vi skal undersøke dette fra et kunstnerperspektiv ved å 1) utvikle et litterært stoff beregnet på et skriftlig medium og 2) videreutvikle det samme litterære stoffet til en muntlig formidlingssituasjon. Gjennom en empirisk studie av skoleelever og skolekontekster skal forskningsprosjektet også undersøke hvordan de ulike versjonene av det samme litterære stoffet fremmer kunstneriske opplevelser hos elevene og muligheter for dem til å medvirke i kunstneriske prosesser.

Videre skal forskningsprosjektet undersøke DKS-forestillingenes intensjon og funksjon. Dersom intensjonen er å gi publikum en opplevelse som skal inspirere dem til også å oppsøke det medierte verket på egen hånd; Virker det etter hensikten? På hvilke måter kan slike formidlingssituasjoner bidra til å stimulere barn og unge til å oppsøke litteraturen i andre medier i etterkant av forestillingene? I noen tilfeller er intensjonen også å legge til rette for publikums deltakelse i kunstneriske prosesser. Virker det? Blir publikum i noen grad mer aktive skrivere eller fortellere?

Det er en grunnleggende hypotese for forskningsprosjektet at de formidlingssituasjonene DKS skaper er med på å løfte litteraturen ut av den skriftlige formen, ut av det mediet det litterære innholdet opprinnelig er formet i, og 'tilbakeføre' litteraturen til en kollektiv muntlig situasjon. Ved å undersøke denne hypotesen vil forskningsprosjektet stille noen grunnleggende spørsmål til 1) forholdet mellom litteratur og formidling, 2) litteraturens og litteraturformidlingens virkemidler og metoder, 3) hvilke bruksituasjoner barne- og ungdomslitteraturen aktualiserer, og 4) synet på hva barne- og ungdomslitteratur er.

Mål

Prosjektet søker å gi svar på forholdet mellom litteratur og formidling, svar som kan være relevante både for kunstnere og formidlere når målet er å nå leseren og gi barn kunstopplevelser.

Målet er mer presist å bidra til å framskaffe kunnskap om

- skriftprosesser når ett av målene er formidling til barn og unge
- litteraturformidlingsprosesser når ulike ressurser og medier involveres
- omdanningens betydning for litteraturens virkemidler og bruksområder
- de ulike ressursenes funksjoner i medierte barnelitterære verk og forestillinger
- barn og unges resepsjon av litteraturformidlingsprosesser

- kontekstens innvirkning på litteraturformidlingsprosesser
- opplevelsen av litteratur
- forestillingen om hva barnelitteratur er

Resultat

Prosjektet skal resultere i

- opp til tre litterære medierte kunstverk med hver sin DKS-forestilling
- én bok/artikkelsamling som rettes inn mot kunstnere og formidlere (inkl. lærer-utdanningen)
- ytterligere artikler fra prosjektets deltakere

Underveis i prosessen blir det dessuten avholdt fire åpne arrangementer

- en lanseringsfestival/mønstring 21. januar 2016
- to åpne seminarer (ett seminar i 2016 og ett i 2017)
- en avslutningskonferanse høsten 2018